

Nakładem wydawnictwa Cambridge University Press w prestiżowej serii przedstawiającej historię teatrów różnych krajów ukazał się tom *A History of Polish Theatre* pod redakcją Katarzyny Fazan, Michała Kobiąłki i Bryce'a Lease'a.

<https://www.cambridge.org/pl/academic/subjects/arts-theatre-culture/european-theatre/history-polish-theatre>

Wśród autorów pracownicy i pracowniczki Katedry Teatru i Dramatu Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego: prof. dr hab. Katarzyna Fazan, prof. dr hab. Grzegorz Niziołek, prof. dr hab. Włodzimierz Szturc, dr hab. Dorota Jarząbek-Wasył, prof. UJ, dr hab. Agnieszka Marszałek, prof. UJ, dr hab. Tadeusz Kornaś, prof. UJ, dr hab. Marcin Kościelniak oraz dr Anna R. Burzyńska, a także dr hab. Krzysztof Zajas, prof. UJ, z Katedry Kultury Literackiej Pogranicza.

A History of Polish Theatre proponuje (nie tylko) zagranicznemu odbiorcy nowe spojrzenie na złożoną przeszłość polskiego teatru widzianą ze współczesnej perspektywy historycznych i kulturowych przewartościowań. Chcieliśmy, aby docenione i obecne w badaniach na świecie zjawiska (takie jak idee Witkacego, dramaturgia Sławomira Mrożka, teatr Jerzego Grotowskiego, Tadeusza Kantora, Krystiana Lupy czy Krzysztofa Warlikowskiego) znalazły się w szerokim kontekście procesów przeszłości i projektów dzisiejszej sztuki. Chcieliśmy ponadto poszerzyć i wzbogacić panoramę dziejów polskiego teatru poprzez wyróżnienie mniej znanych artystek i artystów teatru oraz przekierowanie uwagi na rozproszone zjawiska kultury teatralnej polskich ziem.

Reprezentujący różne perspektywy światopoglądowe autorki i autorzy tomu uwzględnili złożoność niejednorodnej koncepcji teatru polskiego, który nie zawsze był/jest teatrem narodowym, a na pewno nie jest teatrem jednolicie pojętej formacji kulturowej. Punktem wyjścia stały się dla nas dylematy dynamizujące poszukiwania historyczne i refleksję współczesną. Zadawaliśmy sobie i czytelnikowi pytania: czy myślimy o teatrze polskim, czy o teatrze na ziemiach polskich, państwa, którego granice były zmienne a społeczność mentalnie zróżnicowana i wielonarodowościowa? Czy myślimy o teatrze języka polskiego czy o wielojęzycznym życiu kulturowym obszaru ważnego dla niejednoznacznej europejskiej tożsamości? Jak myśleć o miejscu historii i współczesności teatru dziś, w obliczu nowych wyzwani i niepewności?

W strukturę tomu wpisana została z jednej strony peryferyjność, jak i wielokulturowość teatru ziem polskich, z zaznaczeniem wartości teatru żydowskiego, niemieckiego, litewskiego, wpływów włoskiej, francuskiej i rosyjskiej kultury scenicznej oraz żywej obecności Szekspira zarówno na scenach, jak i w świadomości twórców. Mimo koniecznych skrótów udało się z jednej strony stworzyć komplementarną, wieloautorską wizję dziejów teatru rozwijającego się od średniowiecza do drugiej dekady XXI wieku, z drugiej zaś – wskazać na problemy ważne z perspektywy współczesnej dyskusji o tożsamości kultury narodowej. Wielość perspektyw umożliwiła (przynajmniej częściowo) odejście od dominujących w dawnej historiografii koncepcji pisania o teatrze jako o praktyce reżyserów, aktorów, scenografów, autorów dramatycznych; stworzyła szansę, by zaznaczyć problematyczność tradycji romantycznej czy wyodrębnić różnorodność podstaw religijnych fundujących kulturę teatralną ziem polskich oraz podkreślić negatywną presję historyczno-politycznych determinant.

Perspektywa archiwów czytanych „tu i teraz”, przy użyciu nowych metodologii, umożliwiła nowe spojrzenie na kategorie rozwijającego się dynamicznie od uzyskania politycznej niezależności w 1918 i 1989 roku dyskursu scenicznego. Różne fragmenty analiz historycznych przyniosły rozpoznania trudnej wolności politycznej, której przemiany wprowadziły na grunt teatru problematykę genderową i na nowo kazały definiować dylematy tożsamości rasowej, płciowej, narodowej i społecznej.

Tom w dialektycznej formule, rozpisanej na wiele głosów licznej grupy badaczy, polskich i zagranicznych, tworzy układ konstelacyjny (według kategorii Waltera Benjamina), otwarty jako

propozycja dialogu z przeszłością. Kompozycja całości oferuje (zgodnie z zasadami serii w jakiej została wydana) chronologiczną narrację przecinaną wątkami problematyzującymi znane i oryginalne formy polskiego teatru związane między innymi – by wymienić tylko parę – z koncepcją rytualnych korzeni teatru, awangardowymi eksperymentami teatru/instalacji, scenicznych form dźwiękowych, czy sztuki jako kreacji performerskiej.

A History of Polish Theatre w zwartej, a zarazem fragmentarycznej całości śledzi procesy historyczne i bada szczegóły, podporządkowuje chronologię ujęciom problemowym, jednym słowem zmierza ku otwartej – na różne pytania i dopowiedzenia – syntezie.